

Anonimizált változat

Fordítás

C-236/23 - 1

C-236/23. sz. ügy

Előzetes döntéshozatal iránti kérelem

A benyújtás napja:

2023. április 7.

A kérdést előterjesztő bíróság

Cour de cassation (Franciaország)

Az előzetes döntéshozatalra utaló határozat kelte:

2023. március 30.

Fellebbező:

Mutuelle assurance des travailleurs mutualistes (Matmut)

Ellenérdekű felek:

TN

Société MAAF assurances

Fonds de garantie des assurances obligatoires de dommages
(FGAO)

PQ

COUR DE CASSATION

2023. március 30-i nyilvános tárgyalás

[omissis]

[omissis]

Az Európai Unió Bíróságához
intézett előterjesztés

FRANCIA KÖZTÁRSASÁG

A FRANCIA NÉP NEVÉBEN

A COUR DE CASSATION (MÁSODIK POLGÁRI TANÁCS) VÉLEMÉNYE

2023. március 30.

A Mutuelle assurance des travailleurs mutualistes (MATMUT) társaság által benyújtott 20-86.015. sz. fellebbezés tárgyában eljáró büntetőtanács 2022. szeptember 6-án a második polgári tanács véleményét kérte.

Az ügy iratait megküldték a főügyésznek.

[omissis]

a Cour de cassation (semmitőszék) második polgári tanácsa [omissis] kibocsátotta a jelen véleményt.

A tényállás és az eljárás

- 1 A megtámadott ítélet (Lyon, 2020. október 21.) szerint PQ 2012. október 5-én gépjármű-felelősségbiztosítási szerződést kötött a Mutuelle assurance des travailleurs mutualistes társasággal (MATMUT társaság), amelyben úgy nyilatkozott, hogy ő az egyetlen, aki a biztosított gépjárművet vezeti.
- 2 2013. szeptember 28-án közlekedési baleset történt, amelyben ez a gépjármű, amelyet az ittas állapotban lévő TN vezetett, érintett volt. A gépjármű utasa, PQ megsérült a balesetben, amelyben egy másik, a MAAF által biztosított gépjármű is érintett volt.
- 3 A büntetőbíróság az előtte büntetőeljárás alá vont TN-t bűnösnek találta többek között szárazföldi gépjármű vezetőjeként ittas állapotban PQ terhére elkövetett, 3 hónapot meghaladó munkaképtelenséggel járó személyi sérülés gondatlan okozásában.
- 4 A büntetőtárgyaláson, amelyen megvizsgálták PQ polgári jogi kártérítés iránti kérelmeit, a MATMUT társaság a szerződésnek a szokásos autóvezető személyére vonatkozó valótlan nyilatkozat miatti semmisségére vonatkozó kifogást adott elő, kérte a perből való elbocsátását, valamint azt, hogy a PQ-nak járó kártérítést a Fonds de garantie des assurances obligatoires de dommages-ból (a kötelező felelősségbiztosítások alapja, FGAO) térítsék meg, amely a biztosítási törvénykönyv L. 421-1. cikke értelmében a többek között az olyan közlekedési balesetek károsultjainak kártérítésével megbízott szervezet, amelyek vonatkozásában a felelős személy nem rendelkezik biztosítással.

- 5 [2018.] december 17-i ítéletével a büntetőbíróság megállapította a szerződésnek a biztosított által szándékosan tett valótlan nyilatkozat miatti semmisségét. A bíróság elbocsátotta a MATMUT társaságot az eljárásból, arra kötelezte TN-t, hogy térítse meg a károsultak kárait, és az ítéletet az FGAO-val szemben érvényesíthetőnek nyilvánította.
- 6 Az FGAO, a MAAF és TN fellebbezést nyújtottak be ezen ítélettel szemben.
- 7 A cour d'appel (fellebbviteli bíróság) helybenhagyta az ítéletet abban a részében, amelyben az megállapította a PQ és a MATMUT társaság közötti biztosítási szerződés semmisségét.
- 8 Megállapította, hogy a biztosítási szerződés PQ általi megkötésekor TN volt a gépjármű tulajdonosa és annak szokásos vezetője. Megállapította, hogy PQ szándékosan valótlan nyilatkozatot tett a szokásos vezető kilétéről, amely nyilvánvalóan megváltoztatta a biztosítót érintő kockázat megítélését, tekintettel arra, hogy TN-t korábban ittas járművezetés miatt elítélték.
- 9 Megtagadta azonban, hogy a MATMUT társaságot a perből elbocsássa, és a határozatot vele szemben érvényesíthetőnek nyilvánította. Következésképpen elbocsátotta a perből az FGAO-t. Ezt a cour d'appel (fellebbviteli bíróság) annak kimondásával indokolta, hogy az uniós jognak a nemzeti joggal szembeni elsőbbségéből az következik, hogy a szerződésnek a code des assurances (biztosításokról szóló törvénykönyv) L. 113-8. cikkében előírt, a biztosított által szándékosan tett valótlan nyilatkozat miatti semmisségére nem lehet hivatkozni a közlekedési baleset károsultjaival vagy azok jogutódaival szemben.
- 10 Megállapította továbbá, hogy az a tény, hogy a károsult a balesetet okozó gépjármű utasa, vagy a biztosítást megkötő személy, illetve e gépjármű tulajdonosa, nem teszi lehetővé e károsultnak a harmadik személy károsulti minőségétől való megfosztását.
- 11 A MATMUT társaság ezen ítélettel szemben fellebbezést nyújtott be a Cour de cassationhoz (semmitőszék) (20-86.015. sz. fellebbezés), amelyben ellenérdekű félként TN és biztosítója, a MAAF társaság, valamint PQ és az FGAO szerepelt.
- 12 E fellebbezés, amelyet a büntetőtanács elé terjesztettek, lényegében azt rója fel a cour d'appelnek (fellebbviteli bíróság), hogy az a biztosítási szerződés semmisségét PQ-val szemben érvényesíthetetlennek nyilvánította, jóllehet megállapította, hogy e személy tudatosan valótlan információt adott a biztosítónak a gépjármű szokásos vezetőjének kilétére vonatkozóan. Arra hivatkozik, hogy a cour d'appel (fellebbviteli bíróság) megsértette a code des assurances (biztosításokról szóló törvénykönyv) L. 113-8. és R. 211-13. cikkét.
- 13 A büntetőtanács, mivel úgy ítélte meg, hogy a jogalap vizsgálatához szükség van a biztosítási jogra szakosodott tanács véleményére, a következő kérdést terjesztette ez utóbbi elé:

„Abban az esetben is meg kell állapítani-e a károsulttal szemben a gépjármű-felelősségbiztosítási szerződés semmisségét a szokásos vezető személyazonosságára vonatkozó szándékosan valótlan nyilatkozat miatt, ha ugyanaz a személy egyszerre károsult, a balesetet okozó gépjármű utasa és a valótlan nyilatkozatot tevő személy?”

Az alkalmazandó rendelkezések

- 14 A code des assurances (a biztosításokról szóló törvénykönyv) L. 113-8. cikke szerint a biztosítási szerződés semmis, ha a biztosított valamely tény rosszhiszeműen elhallgat vagy valótlan nyilatkozatot tesz, ha ez az elhallgatás vagy nyilatkozat megváltoztatja a kockázat tárgyát, vagy azt a biztosító számára a valósnál kedvezőbb színben tünteti fel, még akkor is, ha a biztosított által elhallgatott vagy eltorzított kockázat nem volt hatással a káreseményre.
- 15 A szerződő fél rosszhiszeműségét, amelynek negatív jogkövetkezménye a biztosítás semmissé válása, a biztosító megtévesztésére irányuló szándéka jellemzi (2e Civ., 2006. október 19., 05–18.886. sz. fellebbezés), és nincs jelentősége annak, hogy a valótlan nyilatkozatnak nem volt hatása a káreseményre (Crim., 1988. május 31., 87–84.010. sz. fellebbezés, közzétéve).
- 16 A biztosítási szerződés semmissége a szándékosan valótlan nyilatkozat megtételének időpontjától hatályos (Crim., 2014. december 2., 14–80.933. sz. fellebbezés, közzétéve). Ily módon, ha a kockázatra vonatkozó szabálytalan nyilatkozattételre a szerződés megkötésekor kerül sor, a semmisség visszaható hatállyal semmissé teszi a szerződést, amelyet akkor úgy kell tekinteni, mint amely soha nem létezett.
- 17 A 2019. augusztus 29-i joggyakorlatot megváltoztató ítéletéig (2e Civ., 2019. augusztus 29., 18–14.768. sz. fellebbezés, közzétéve) a Cour de cassation (semmitőszék) úgy ítélte meg, hogy a szerződésnek a biztosított valótlan nyilatkozatából eredő semmisségére a károsulttal szemben hivatkozni lehet, mivel a kezességvállalását megtagadó biztosító rendszeresen az FGAO felelősségére hivatkozott (a fent hivatkozott Crim., 1988. május 31.; Crim., 2012. június 12., 11-87.395. sz. fellebbezés).
- 18 Többek között a code des assurances (biztosításokról szóló törvénykönyv) R. 211-13. cikkére hivatkozott, amely a károsulttal szemben csak bizonyos jogvesztések és kizárások érvényesíthetlenségét írja elő.
- 19 Ezen 2019. augusztus 29-i ítélettől kezdődően a Cour de cassation (semmitőszék) úgy ítéli meg, hogy a code des assurances (biztosításokról szóló törvénykönyv) L. 113-8. és R. 211-13. cikkéből, — amelyet az 1972. április 24-i 72/166/EGK tanácsi irányelv 3. cikkének (1) bekezdésével és az 1983. december 30-i 84/5/EGK második tanácsi irányelv 2. cikkének (1) bekezdésével, valamint a 2009. szeptember 16-i 2009/103/EGK tanácsi irányelv 3. és 13. cikkével összefüggésben kell értelmezni — az következik, hogy a code des assurances

(biztosításokról szóló törvénykönyv) L. 113-8. cikkében foglalt semmisségre nem lehet hivatkozni a közlekedési baleset károsultjaival vagy jogutódjaival szemben, és az FGAO-t nem lehet arra kötelezni, hogy ilyen esetben kártérítést fizessen a károsultnak (2e Civ., 2020. január 16., 18-23.381. sz. fellebbezés közzétéve; Bünt., 2020. szeptember 5., 19-84.983. sz. fellebbezés, közzétéve).

- 20 A code des assurances-nak (biztosítási törvénykönyv) az uniós joggal való összhangba hozatala érdekében elfogadott 2019. május 22-i 2019—486. sz. törvényből eredő L. 211-7-1. cikkéből immár az következik, hogy a gépjármű-biztosítási szerződés semmissége nem érvényesíthető a közlekedési balesetből eredő károk károsultjaival vagy azok jogutódaival szemben, és hogy ilyen esetben az érintett gépjárműre vonatkozó felelősségbiztosításért felelős biztosító köteles kártérítést fizetni. A szöveg hozzáteszi, hogy a kártérítésre jogosultnak a balesetért felelős személlyel szembeni jogai átszállnak a biztosítóra, az általa kifizetett összegek erejéig.

Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem előterjesztésének indokai

- 21 Ítélezési gyakorlatának fejlődése és a code des assurances (a biztosításokról szóló törvénykönyv) L-211-7-1. cikkének hatálybalépése óta a Cour de cassation (semmitőszék) egyszer sem foglalt állást abban a kérdésben, hogy a biztosítási szerződés semmisségére lehet-e hivatkozni a gépjármű utasának minősülő károsulttal szemben, aki egyben az a biztosítási szerződést megkötő személy, aki az annak semmisségét eredményező, szándékosan valótlan nyilatkozatot tette.
- 22 Egyébiránt az Európai Unió Bíróságának (EUB) a jogvitára alkalmazandó, a gépjármű-felelősségbiztosításról és a biztosítási kötelezettség ellenőrzéséről szóló, 2009. szeptember 16-i 2009/103/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvet vagy az általa egységesített korábbi irányelveket értelmező ítéletei közül egyik sem vonatkozik erre a konkrét helyzetre (2005. június 30-i Candolin ítélet, C-537/03., ECLI:EU:C:2005:417; 2011. december 1-jei Churchill Insurance Company ítélet, C-442/10, ECLI:EU:C:2011:799; 2012. október 23-i Marques Almeida ítélet, C-300/10, ECLI:EU:C:2012:656; 2013. július 11-i Csonka és társai ítélet, C-409/11, ECLI:EU:C:2013:512; 2017. július 20-i Fidelidade ítélet, C-287/16, ECLI:EU:C:2017:575; 2017. szeptember 14-i Delgado Mendes ítélet, C-503/16, ECLI:EU:C:2017:681; 2021. június 10-i Van Ameyde ítélet, C-923/19, ECLI:EU:C:2021:475).
- 23 Ugyanis, bár ezen ítélezési gyakorlatból az következik, hogy a kötelező gépjármű-felelősségbiztosításra vonatkozó uniós szabályozás által megengedett egyetlen különbségtétel a vezető és az utas között áll fenn, és bár az a tény, hogy a károsult utas egyben a gépjármű biztosítottja is, nem teszi lehetővé a károsult harmadik fél minőségtől való megfosztását, ezen ítéletek egyike sem vizsgálta meg az olyan biztosított utas károsult helyzetét, aki vétkessége miatt maga vált okává a biztosítási szerződés megsemmisítésének. Többek között a fent hivatkozott Fidelidade ítélet, amely a szerződés semmisségéből levonandó

következtetésekre vonatkozott, olyan károsultak helyzetét érintette, akik nem voltak azonosak a biztosítást megkötő személlyel. A fent hivatkozott Churchill Insurance Company ítélet pedig nem a szerződés semmisségéből eredő következményekre vonatkozott, hanem egy olyan nemzeti rendelkezésre, amely azzal a hatással járt, hogy bizonyos körülmények között automatikusan kizárja a biztosító azon kötelezettségét, hogy kártérítést fizessen a károsult utasnak minősülő biztosított részére, amennyiben engedélyezte, hogy egy nem biztosított személy vezessen.

- 24 Felmerül tehát a kérdés, hogy a fent hivatkozott irányelvekkel ellentétes-e az, hogy a biztosítási szerződés semmisségére akkor is hivatkozni lehessen az utas károsulttal szemben, ha ő maga az a biztosítást megkötő személy, akinek szerződésszegése okozta e semmisséget.
- 25 A Semmítőszék azt a kérdést is felteszi, hogy abban az esetben, ha a biztosítási szerződés semmisségére nem lehet hivatkozni a biztosítást megkötő károsulttal szemben, a biztosító az uniós jog megsértése nélkül keresetet indíthat-e vele szemben a szerződés megkötése során szándékosan elkövetett hiba alapján azon összegek megtérítése érdekében, amelyeket a szerződés teljesítése során fizetett neki.
- 26 A nemzeti ítélkezési gyakorlat ugyanis úgy ítéli meg, hogy a gépjármű-felelősségbiztosítási szerződés szerződő fele, aki szándékosan valótlan nyilatkozatokat tesz, ezzel felelősséget vállal a biztosítóval szemben, és e szerződésnek szándékosan tett valótlan nyilatkozat miatti semmissé nyilvánítása esetén köteles megtéríteni a biztosítónak azt a kártérítést, amelyet ez utóbbi a károsultnak fizetett (1re Civ., 1991. február 26., 88-15.814. sz. fellebbezés, közzétéve).
- 27 Ezzel szemben annak megállapítása, hogy az ilyen károsulttal szemben a biztosítási szerződés semmissége érvényesíthető, a francia jogban azt eredményezné, hogy az FGAO-t terhelné a kár megtérítése, mivel a code des assurances (biztosításokról szóló törvénykönyv) L. 421-1., I., 1., R. 421-4. és R. 421-18. cikke ebben az esetben előírja, hogy az Alapnak a közlekedési baleset károsultja és jogutódjai javára kell eljárnia.
- 28 Felmerül tehát a kérdés, hogy a 2009. szeptember 16-i 2009/103 európai parlamenti és tanácsi irányelv 3. és 13. cikkével ellentétes-e az olyan nemzeti szabályozás, amely a károsult utassal szemben, aki egyben a biztosítást megkötő személy is, a biztosítási szerződés megkötésekor tett szándékosan valótlan nyilatkozatából eredő szerződési semmisséget érvényesíthetőnek tekinti, és hogy befolyásolja-e a megoldást az a körülmény, hogy az FGAO köteles kártérítést fizetni e károsultnak abban az esetben, ha a szerződés semmisségét e károsulttal szemben érvényesíthetőnek nyilvánítják.
- 29 Mivel az e kérdésekre adandó válasz nem olyan nyilvánvaló, hogy ne hagyna teret semmilyen észszerű kétségnek, az Európai Unió működéséről szóló szerződés

267. cikke alapján előzetes döntéshozatal iránti kérelmet kell az Európai Unió Bírósága elé terjeszteni.

A FENTI INDOKOK ALAPJÁN a Cour de cassation (semmitőszék, Franciaország):

MEGKERESI az Európai Unió Bíróságát a következő kérdés megválaszolása érdekében:

Úgy kell-e értelmezni a 2009. szeptember 16-i 2009/103/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv 3. és 13. cikkét, hogy azokkal ellentétes a gépjármű-felelősségbiztosítási szerződés semmisségének a károsult utassal szembeni megállapítása, ha ő az, aki a szerződés megkötésének időpontjában szerződő félként az e semmisséget okozó valótlan nyilatkozatot tette?

[omissis]

MUNKADOKUMENTUM